

Μαρία Κατσουνάκη

Στην επικράτεια του δημόσιου παραμιλητού

Αν ήθελε κανείς να εστιάσει στο γεγονός της δεκαετίας, χωρίς να αναφερθεί σε «γεγονότα», μιλώντας, δηλαδή, με την αυθαιρεσία της παρατήρησης, το βλέμμα μας θα στρεφόταν όχι σε πρόσωπα αλλά σε χέρια. Σε δάχτυλα που σκρολάρουν στην οθόνη του κινητού, που διατρέχουν ειδήσεις και γεγονότα αλλά και επουσιώδεις αναρτήσεις, γαργαλιστικές στιγμές από την προσωπική ζωή ανθρώπων, πληροφορίες (άχρηστες) ανάμειχτες με ιστορίες σοβαρές ή επινοημένες. Ώρες μέσα στη μέρα, χρόνος που διαλύεται συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός πολτού που ναρκώνει τη σκέψη και απορρυθμίζει την κρίση. Η αδυναμία εστίασης, η διάσπαση και πολυδιάσπαση προσοχής απασχολούν έντονα τις επιστήμες εδώ και πολύ καιρό. Οι συνέπειες, από τη συγκρότηση της προσωπικότητας μέχρι την υπερβολική παραγωγή άγχους, έχουν κι αυτές επισημανθεί επανειλημμένως.

Τι απομένει; Η πραγματικότητα των εικόνων και των σχέσεων. Ο αυτοπεριορισμός στο σύμπαν του καθενός που απλώνεται σαν επιδημία, μαζί με την αδυναμία (ή τη συρρίκνωση) επικοινωνίας με λέξεις.

Πριν από δύο χρόνια προβλήθηκε η βραβευμένη ταινία «Το τετράγωνο» του Σουηδού

σκηνοθέτη Ruben Östlund. Ανάμεσα στα θέματα που «σχολιάζε» ήταν η εκτός ελέγχου υπερβολή των συστημάτων επικοινωνίας για να προσελκύσουν την προσοχή του θεατή/αναγνώστη, ακόμη και σε περιοχές όπως τα έργα τέχνης ή η μουσειακή πολιτική. Θυμίζουμε μια σκηνή από την ταινία: Δύο ειδικοί, νεαροί επικοινωνιολόγοι, αναλαμβάνουν να προωθήσουν την εγκατάσταση «τετράγωνο» και παρουσιάζουν την ιδέα τους με την εξής εισαγωγή: «Όταν δημιουργείς ένα βίντεο σήμερα πρέπει να έχεις υπόψη σου τους ανθρώπους που έχουν μικρό εύρος προσοχής. Ένας θεατής αν δεν εντυπωσιαστεί δεν προχωράει. Σε 10-15 δευτερόλεπτα, το πολύ, πρέπει να δημιουργήσουμε κάτι τόσο δυνατό, που οι θεατές θα θέλουν να το κοινοποιήσουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να γίνει viral».

Αυτός ακριβώς είναι ο στόχος: να γίνει viral. Να γεμίσει η ανάρτηση likes, να συζητηθεί στα social media. Οτιδήποτε δεν πολλαπλασιάζεται, δεν αναπαράγεται, πεθαίνει. Χάνεται, στο σύμπαν των αναρίθμητων αναρτήσεων, στην επικράτεια του δημόσιου παραμιλητού. Είναι σύμπτωμα των καιρών, περαστικό, ή ήρθε για να μείνει; Στο ερώτημα τι ξεχωρίζουμε από τη δεκαετία που συμπληρώνεται σε λίγα εικοσιτετράωρα και τι περιμένουμε από εκείνη που ανατέλλει –ερώτημα πάγιο και αναλλοίωτο– οι απαντήσεις μπορεί να είναι αναρίθμητες. Λιγότερο ή περισσότερο αισιόδοξες, δεν έχει σημασία. Ούτως ή άλλως συνήθως αποτυγχάνουμε τόσο στις προβλέψεις όσο και στους απολογισμούς, προσωπικούς και κοινωνικούς. Τα «γεγονότα» μόνον είναι σίγουρα πατήματα στο χρόνο, κι αυτά πριν αρχίσει η διαδικασία συσχετισμών και ερμηνειών, πριν δηλαδή παρεισφρήσουν η υποκειμενική κρίση και η αξιολόγηση.

Πώς μπορούμε όμως, διαφορετικά, να κατανοήσουμε την εποχή και τις ανάγκες της, χωρίς να κάνουμε μια μικρή παύση δραστηριοτήτων, μια σύντομη ανακωχή με τον εαυτό μας και με τους γύρω μας; Η τελευταία δεκαετία, στην ελληνική επικράτεια, σημαδεύτηκε από αλληπάλληλους πνιγμούς. Πολιτικούς και κοινωνικούς.

Από ένα αίσθημα άπνοιας και καθήλωσης. Για να μην αναφερθούμε σε όλα τα συνακόλουθα, των διχασμών, της τοξικότητας του κλίματος, του ανεξέλεγκτου και απύθμενου θυμού, του αισθήματος της ματαιώσης. Ο κόσμος αλλάζει, μαζί του κι εμείς. Με τις ίδιες λέξεις θα περιέγραφαν, ενδεχομένως, τη συνθήκη της καθημερινότητάς τους και άλλοι Ευρωπαίοι και

Αμερικανοί πολίτες.

Επιστρέφοντας στην αρχική παρατήρηση του «σκροραλισματος» στην οθόνη: πώς διαχειρίζεται κανείς τον όγκο των πληροφοριών, την ατέλειωτη ροή «συμβάντων»; Με αδιαφορία και απάθεια ή με συσσώρευση άγχους και αγωνίας; Η πολυδιάσπαση μήπως έχει μερίδιο ευθύνης στον κοινωνικό κατακερματισμό; Στις συνδέσεις που εξασθενούν, στους αρμούς που έχουν χαθεί, στην ελεύθερη περιδίνηση του καθενός μέσα σε ένα δικό του σύμπαν;

Η φράση του Μισέλ Ουελμπέκ από τη «Σεροτονίνη», το τελευταίο βιβλίο του, μοιάζει σα να είναι φτιαγμένη για να δώσει μια πιθανή ερμηνεία. Όχι κατ' ανάγκη αρνητική: «Και να πώς πεθαίνει ένας πολιτισμός χωρίς φασαρίες, χωρίς κινδύνους, ούτε δράματα και με πολύ λίγη αιματοχυσία, ένας πολιτισμός πεθαίνει απλώς από κόπωση, επειδή μπούχτισε με τον εαυτό του». «Μπουχτίζοντας», αναζητούμε διαφυγές, επινοούμε έναν καινούργιο «εαυτό».

[Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή, 29.12.2019](#)